

DOES THE NUMERAL TWELVE (DOUĂSPREZECE) STILL EXISTS IN ROMANIAN?

Mariana FLAIȘER

Prof. PhD, „Gr. T. Popa” University of Medicine and Pharmacy, Iași

Abstract: The paper on the increasingly frequent presence in the current Romanian language of some distortions of the forms of the cardinal numeral aims to warn about the danger that threatens the Romanian language by tolerating these deviations from the norms of the Romanian literary language.

Put into circulation, in particular, through television, the only form of "culturalization" for some Romanians, the incorrect forms of the cardinal numeral, but also many other errors, such as incorrect emphasis on proper names, absence of diacritics, abuse of neologisms, especially from English etc., etc. calls for strong attitudes to stop the phenomenon of national language degradation.

Many of these mistakes, extremely common lately, do nothing but destroy the balance of the Romanian language, the beauty of this language, paying attention to its identity between the neo latin languages.

Keywords: numeral, diacritics, accent, deviation, identity

Un mare artist era de părere că „fiecare cuvânt este [înzestrat] cu un sunet interior” care poate declanșa în inima receptorului „o vibrație interioară.”¹

Nimic mai adevărat! Ori de câte ori îi aud pe unii vorbitori ai limbii române spunând: „am dat *doisprezece mii de lei*” lui X, au fost „*doisprezece fete*” etc. „vibrațiile interioare” de care amintea Kandinski se transformă într-un vuiet disonant, supărător.

Încercările mele de a-i corecta pe interlocutorii aflați în greșală sunt privite cu nedumerire și neîncredere. Dincolo de ecranul televizoarelor unde am dori ca reporterii să fie modele de vorbitori ai limbii române literare, nimeni nu intervine, nimeni nu corectează.

Odinioară, profesorii noștri subliniau faptul că trebuie să existe *acord „în jurul unui substantiv... reprezentând centrul grupului... se organizează unul sau mai multe adjective.”*²

Astăzi, nimeni nu pare a mai acorda atenție acordului, „amănunțelor.” Teoria „identității de gen” pare a fi invadat și spațiul gramaticii românești și teamă mi-e că „uzajul” va impune forme gramaticale și fonetice incorecte.

De altfel, temerile mele și unele observații nu sunt singulare. Am citit recent un articol al unui ilustru profesor ieșean care semnala apariția „*unei noi limbi materne în*

¹ Vasili Kandinski, *Spiritualul în artă*, Editura Meridiane, București, 1994, p. 35.

² Valeria Guțu Romalo, *Corectitudine și greșală*, Editura Științifică și enciclopedică, București, 1972, p. 37.

*care comunicăm din ce în ce mai prost, mai rudimentar, ignorând gramatica și cu un vocabular tot mai sărac.*³

O dovadă a „ignorării” regulilor gramaticii limbii române este și folosirea numeralului cardinal 12 (doisprezece) aproape exclusiv la forma de masculin.

Dacă în textul scris, în enunțuri de tipul: „12 luni, 12 zile” etc. genul numeralului este implicit în vorbire alegerea cu predilecție a masculinului în exemple ca: *doisprezece zile, doisprezece vaccinuri* etc. demonstrează sau necunoașterea genului substantivelor sau ignorarea acestuia.

Inițial am pornit cercetarea acestui „fenomen” de la premisa că folosirea incorectă a numeralelor cardinale, uneori și a celor ordinale, reprezintă accidente singulare. Speram, așa cum spunea V. Guțu Romalo în lucrarea *Corectitudine și greșală în limba română* că „*exprimările greșite sau nerecomandabile nu reprezintă, raportate la ansamblul textelor în care au fost înregistrate decât un procent neînsemnat.*”⁴

„Vânătoarea” exemplilor nefericite în care dezacordurile dintre substantiv și adjectiv erau prezente a demonstrat că fenomenul s-a generalizat și este scăpat de sub control. Iată dovezile: *doisprezece grade Celsius* (Radio România actualități, 18.XI.2019, ora 5²⁰); *doisprezece priorități* (spune ministrul Orban la Radio România actualități, 23.XI.2019, ora 5); Minodora a slăbit *doisprezece kile* (!) (Kanal D, Teo Show, 26.XI.2019, ora 15¹⁰); *doisprezece ore* (TVR 2, Destine ca-n filme, 26 nov. 2019, ora 22²⁰); *masă de doisprezece persoane* (Antena 1, Acces direct, 28.XI.2019, ora 17⁴²); se mănâncă *doisprezece boabe* de struguri (Prima, 31.XII.2019, ora 18²²); *doisprezece minute* (Kanal D, Teo Show, 13.I.2020, ora 16); *doisprezece mii* de euro (Antena 1, Observator, 18.I.2020, ora 6⁵⁰); *doisprezece structuri* majore (PRO TV, Știri, 18.IX.2020, ora 19¹⁹); *doisprezece mii* de teste (TVR 1, Telegazeta, 10.XII.2020, ora 14¹⁶); *doisprezece centre* (PRO TV, Știri, 14.I.2021, ora 7¹⁷); *doisprezece albume* (PRO TV, Românii au talent, 12.XI.2021, ora 20⁵⁶) etc., etc. Îngrijorătoare este acapararea de către masculin și a altor numere cardinale unde formele clare de feminin sau neutru ale substantivelor ar trebui să orienteze vorbitorul spre acordul logic: prospectele pentru *doi* noi *vaccinuri* (TVR 1, 16.I.2021, ora 12²³); *douăzeci și unu de zile* (TVR 1, 27.XII.2020); *cincizeci și unu de clase* (PRO TV, Știri, 12.VIII.2020, ora 19¹⁵); *șaizeci și doi de trenuri* (PRO TV, Știri, 9.III.2020, ora 19¹⁷); copii din *clasa doi* (PRO TV, Vorbește lumea, 2.IX.2020, 12³⁰) etc., etc.

Pentru mai multe exemple de acest fel, invit cititorul acestor observații să afle el însuși forme similare ale numeralelor cardinale în limbajul compatrioților noștri. Căutând explicații pentru dezacordurile între numeralul cardinal și substantiv se pot prezuma câteva cauze. Trebuie să subliniem, de la bun început, că numeralul cardinal în limba română este moștenit din latină, unde primele trei numere au forme distincte

³ Al. Călinescu, *Noua limbă maternă*, în *Ziarul de Iași*, din 21.08.2020. În acest articol, autorul notează și unele opinii asemănătoare ale prof. Liviu Franga, de la Universitatea din București care vorbește despre „suferințele limbii române actuale” accentuând ideea că „traversăm o altă epocă de tranziție către o limbă maternă, dar globală, întrucât este fagocitată de o engleză rudimentară.”

⁴ V. Guțu Romalo, *op. cit.*, p. 257.

pentru masculin, feminin, neutru: *unus-a-um; duo, duae, duo; tres, tria*.⁵ În textele vechi ale limbii române⁶ și în limba română literară, în general, acordul între numeralul cardinal și substantiv era respectat.⁷ Gramaticienii și lingviștii au subliniat valoare de *adjectiv*⁸ a numeralului cardinal insistând asupra acordului cu substantivele. În momentul actual, în vorbirea celor mai mulți români, folosirea numeralelor *doisprezece, douăsprezece, douăzeci și doi, douăzeci și două* etc. este frecvent alterată. Dezacordurile care strivesc logica pot avea drept cauze, așa cum am mai afirmat, comoditatea sau necunoașterea de către vorbitori a genului substantivelor sau al numeralelor cardinale: *zero, zece, sută, mie, milion*. Logica ar trebui să determine utilizarea formelor feminine ale numeralelor acolo unde, potrivit regulii acordului, aceste forme se impun. Nu putem înțelege și nici accepta că pluralul *două flori*, într-un buchet de 12 sau 32 să devină: *doisprezece flori și treizeci și doi de flori*. (!?)

Se poate accepta ca sursă a acestor permanente greșeli de acord, influența puternică a limbilor franceză și engleză pe care românii călători sau migranți le folosesc în ultimele decenii mai mult decât folosesc limba natală.⁹ Astfel, este posibil ca românii să fi preluat după modelul limbii engleze: *two girls, two boys, twenty two girls, twenty two boys, twelve girls, twelve boys* „numeralul *doi* doar la forma de masculin atât pentru numeralele cardinale simple cât și pentru numeralele cardinale perifrastice: „*doi noi vaccinuri*”, *douăzeci și doi de trenuri*.”

O altă sursă a selecției numeralelor cardinale la masculin însoțind substantive feminine sau neutre poate fi limba franceză unde, de asemenea, se întâlnesc forme unice ale numeralului cardinal de dualitate: *deux garçons, deux filles, vinghtdeux garçons, vinghtdeux filles*, etc.

⁵ Romanistul Giuliano Bonfante sublinia cât de puternică este moștenirea latinească în limba română afirmând: „este într-adevăr miraculos că românii au putut conserva atât de mult din gramatică (aproape toată!) și din lexicul limbii latine... până când au renăscut într-o nouă viață reînnoind raporturile cu frații lor romanici din Occident.” (vezi Giuliano Bonfante, *Studii romane*, Roma, 1973, p. 89, p. 275).

⁶ Pentru mai multe detalii și exemple privind numeralul cardinal în limba română veche vezi C. Frâncu, *Gramatica limbii române vechi, 1521-1780*, Casa Editorială Demiurg, 2009, p. 76. Autorul notează: „În normele literare varianta literară muntească și în normele lingvistice ale graiurilor de tip muntenesc erau numai forme lungi de tipul: *unsprezece, doisprezece, doaosprezece*.”

⁷ „*Douăsprezece gătlejuri înghițiră douăsprezece pahare pline ochi*”; „*doisprezece copii*.” Exemplele sunt din N. Gane, *Nuvela*, E.S.P.L.A., București, 1959, p. 20, p. 28.

⁸ C. Dimitriu în lucrarea *Morfologia*, Editura Institutul European, Iași, 1999, p. 305, prezintă succint teoriile existente în istoria gramaticii limbii române referitoare la numeralul cardinal și caracteristicile acestei părți de vorbire. Astfel numeralul cardinal a fost considerat când „*nume sau adjectiv*, când *pronume de cuantificare*” etc. Când privește „*apozitia de gen*” se precizează: „Numeralele pentru unitate și dualitate care au forme diferite pentru masculin și feminin *un(ul), doi* trimit la masculin, *una, două* la feminin. Opoziția de gen este marcată la aceste numerale prin articol hotărât eventual precedat de sufix flexionar *-u* (unul, unu, una sau prin desinență și sufix flexionar *u, doi, două*.” (p. 310) Aceleași opinii întâlnim și la Iorgu I. Iordan și V. Robu în *Limba română contemporană*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1978, p. 432, care afirmă: „opozitia de gen este manifestată numai la *un, o, unu, una, doi, două* și la *compusele lor*. (s.n.)”

⁹ Adrian Chircu în articolul *Limba română actuală între normă și uz. Probleme de fonetică, morfologie și sintaxă*, în volumul *Limbaje și comunicare*, Editura Universității Suceava, 1999, p. 162 afirmă: „Asistăm în ultimul timp la schimbări profunde în limbă datorate, pe de o parte, avalanșei de împrumuturi (în special din engleză, italiană) iar pe de altă parte, slăbirii normei încât putem afirma că s-a ajuns uneori la un «dezacord între sistem și normă» cum este de părere E. Coșeriu în *Sincronie, diacronie și istorie, Problema schimbării lingvistice*, Editura Enciclopedică, București, 1997, p. 122.

Morbul stâlcirii *numeraelor românești* după modelul limbii engleze sau al limbii franceze nu se oprește doar la această parte de vorbire. Invazia englezismelor, acaparând lexicul românesc, alterând accentul, fonetica, morfologia limbii române, are și va avea consecințe îngrijorătoare.

Rămânând la problema numeralului cardinal și a distorsionărilor pe care această parte de vorbire le suferă în momentul actual, atragem atenția și asupra structurării eronate a formelor perifrastice de tipul *optisprezece*, *șaptisprezece*, în loc *de optisprezece* și *șaptisprezece*. Ce generează aceste forme greșite? Poate ideea că numeralesle *optisprezece*, *șaptisprezece*, cu „subțirimi de limbă” sunt mai elegante decât „arhaicele” forme *optisprezece*, *șaptisprezece*, învățate în clasele primare.

Indiferent de rațiunile care duc la apariția acestor forme bizare ale numeralului trebuie ca vorbitorul român să fie atenționat și corectat.

Este posibil ca problema numeralului cardinal cu alunecările actuale de la normă să pară lipsită de importanță. Ce mare filozofie să numeri în limba română? Și totuși, atunci când formele actuale de numeral sunt folosite greșit cu o consecvență care „sparie gândul”, nu ni se pare exagerată atenționarea privind această realitate îngrijorătoare din limba română actuală.

În Franța, „țară a cuvintelor” cum o numea Cioran, printre cele mai importante evenimente ale anului 1911, o frumoasă revistă nota: „*Faguet admite locuțiunea «malgre que» și se întreba autorul: „Cine a mai văzut pe alte meleaguri o asemenea grijă pentru verb, pentru viața sa zilnică.”*¹⁰ Prin urmare, grija față de verb, față de limba română, trebuie să fie permanentă pentru că prin limba pe care o vorbim ne definim ca națiune. Și tot Cioran afirma, într-una din scrierile sale, următoarele: „*O națiune care începe să apună regresează în toate planurile. Orice degradare individuală sau națională... este prompt anunțată de o degradare riguros proporțională a limbajului.*”¹¹

Ori, în „noua limbă maternă” de care vorbea profesorul Al. Călinescu (vezi supra), abuzul de englezisme¹², eludarea regulilor gramaticale, existența unor fonetisme ciudate apărute, pe de o parte, prin eliminarea diacriticelor în scrierea computerizată, pe de altă parte, sub presiunea contaminării cu fonetica limbilor vorbite de românii migranți în diferite alte spații lingvistice, denaturarea accentului și multe alte elemente sunt factori care duc la degradarea limbii române literare.

S-a ajuns astăzi la cristalizarea unui idiom pestriț încărcat de *englezisme* adaptate sau neadaptate, vorbit de „analfabeți funcționali” sau de unii intelectuali pentru care vocabularul limbii române pare a fi prea „sărac” pentru a cuprinde adevărul spuselor lor.

În istoria limbii române nu puține au fost momentele în care moda *grecismelor*, *influența orientală*, *francomania*, etc., etc., au provocat reacții vehemente ale scriitorilor

¹⁰ E. M. Cioran, *Ispita de a exista*, Editura Humanitas, 1992, p. 109-110.

¹¹ E. M. Cioran, *op. cit.*, p. 108.

¹² Despre abuzul de neologisme există numeroase articole și studii în literatura de specialitate. De fapt, abuzul de neologisme ascunde, de cele mai multe ori, sărăcia ideilor. „A născoci cuvinte noi ar fi după doamna de Staël «simptomul cel mai sigur al sterilității ideilor.»” (Apud E. M. Cioran, *Eseuri*, Editura Cartea Românească, București, p. 1998, p. ?)

și lingviștilor, ale oamenilor de cultură. Aceștia militau pentru o limbă română corectă, în care neologismele să fie întrebuințate cu dreaptă măsură.¹³

Reiterez, în acest sens, câteva notații ale lui Camil Petrescu din *Teze și antiteze*, în care autorul vorbește de necesitatea „deratizării” lexicale a limbii românești, subliniind rolul intelectualității în acest proces de păstrare a normelor limbii literare. „Nu poate fi admis ca românii care știu carte să scrie și să vorbească necorect... Ei bine, dacă limba românească e azi în primejdie (s.n.) și este... vinovați sunt toți românii mijlocii și îndeosebi profesorii de limba română, profesorii în general, advocații, inginerii, oamenii politici, industriașii, meseriașii mai răsăriți etc.”¹⁴

Așa cum am menționat în acest articol, la notațiile privind folosirea incorectă a numeralului cardinal se pot adăuga o multitudine de alte neajunsuri care afectează, mai ales, vorbirea românilor, dar ceea ce este și mai grav, textul scris în limba română.

În acest sens, o atenție deosebită s-ar cuveni folosirii diacriticelor în limba română. Scrierea computerizată duce la apariția unor frecvente alterări ale corpului fonetic al cuvântului. Grave sunt omisiunile semnelor diacritice pentru clasa toponimelor românești. Astfel, se întâlnesc, uneori, trimiteri spre localități ca *Tibana*, *Varadia de Mureș* (PRO TV, 4.09.2020, ora 7³⁰) care nu există în spațiul românesc. Pentru localnici numele localităților amintite sau ale altora (*Ceplenita*, *Mosna*, *Dağita*, *Braești* etc.)¹⁵ sunt ușor de decodificat. Dar când reporterii televiziunilor trebuie să anunțe evoluția cazurilor de Covid 19 în aceste sate, lipsa diacriticelor provoacă nedumeriri și confuzie generală. Tot așa cum în onomastica românească „uzajul”, de fapt moda lingvistică, a impus accente care nu existau acum câteva decenii. *Scripcariu* era *Scripcáriu* și nu *Scripcarí-u*, *Pânzáriu* nu *Pânzarí-u* etc. Această schimbare de accent, amplu comentată de Corneliu Dimitriu în lucrarea *Morfologia*,¹⁶ ar avea în opinia autorului cauze multiple, printre care moda lingvistică și eufonia. „Norma populară câștigă teren pe seama normei literare.”¹⁷

Este greu de stăvilit moda accentuării pe *-íu* în onomastica românească este inadmisibilă accentuarea numelor unor personalități după modelul amintit. Cine este *George Bariți-u*? De ce să înstrăinăm printr-o pronunție greșită istoria culturii românești? *Toponimia și onomastica* reprezintă zone lexicale care asigură identitatea unui neam. Dacă analizăm cu luare aminte numele la modă ale tinerilor români se poate observa că majoritatea sunt nume de import: *Giovani*, *Ayan*, *Tiago*, *Bruno*, *Jasmin*, *Mercedes* etc., etc. Numele neaoșe românești: *Vasile*, *Gheorghe*, *Ion*, *Maria*, *Elena* nu mai sunt pe plac.

Cum se scriu sau cum se pronunță numele străine în spațiul românesc, reprezintă alte probleme care ar merita un comentariu mai amplu. De altfel, prof. Al. Călinescu a

¹³ Sunt arhicunoscute scrierile lui V. Alecsandri în care era ridiculizată moda franțuzismelor, articolele lui T. Maiorescu despre neologisme, scrierile lui Eminescu, Ibrăileanu, Adamescu etc., etc., cu referire la excesul de străinisme din limba română.

¹⁴ Camil Petrescu, articolul *Gramatica și Universitatea*, în volumul *Teze și antiteze, Eseuri alese*, Editura Minerva, București, 1971, p. 274, p. 275.

¹⁵ vezi *Ziarul de Iași*, 13.02.2021, Rubrica *Local*.

¹⁶ C. Dimitriu, *op. cit.*, p. 87-95.

¹⁷ C. Dimitriu, *op. cit.*, p. 95.

deschis „cutia Pandorei” subliniind că numele lui *Clement Marot* era pronunțat de către un reporter așa cum era scris...

Aceste exemple, și multe de acest fel, dovedesc șubrezeimea studiilor unor intelectuali ai zilelor noastre.

Doi arhitecți, cu lucrări de restaurare la Govora, într-o emisiune la radio, mărturisesc că... nu au putut finaliza lucrările din cauza „alegerilor electorale” (!?) (Radio România, 22.12.2020, ora 11:40).

O doctoriță vorbea despre „prospectele pentru doi noi vaccinuri.” (!?)

Alteori apar formulări care sunt departe de orice înțeles întrucât roboți „prompterului” unii reporteri nu mai gândesc ce mesaje trimit în eter: „Lui Sf. Andrei i-au căzut șorțul... să fie...” (TVR 1, 30.XI.2020, ora 7⁰⁶). Probabil „șorții.” Și tot între multiplele forme gramaticale de neînțeles se află și pronumele de întărire pus în circulație de actorii serialului *Las Fierbinți*. Exemplele difuzate zeci de ori, de sute de ori într-o zi: *tu înseși* (!!), *tu înseși* (!!) etc. se imprimă în memoria unor ascultători. Ce învață românul a cărui relație cu viața culturală românească este mediată doar de televizor? Probabil că formele *tu înseși*, *tu înseși* sunt corecte. Cine să corecteze? Cine să educe? Și astfel, „România educată” rămâne în acest moment un spațiu iluzoriu în care strigătul nostru de a se opri degradarea generalizată a limbii române va rămâne un strigăt în deșert.

Bibliografie

- Bonfante, Giuliano, *Studii Romane*, Roma, 1973
- Călinescu, Alexandru, *Noua limbă maternă*, în Ziarul de Iași, 21.08.2020
- Chircu, Adrian, *Limba română actuală între normă și uz. Probleme de fonetică, morfologie și sintaxă*, în volumul *Limbaje și comunicare*, Editura Universității Suceava, 1999
- Cioran, E. M., *Eseuri*, Editura Cartea Românească, București, 1988
- Cioran, E. M., *Ispita de a exista*, Editura Humanitas, București, 1992
- Cicero, *Despre supremul bine și supremul rău*, *Cartea a treia*, Studiu introductiv de Gheorghe Ceaușescu, Editura Științifică și enciclopedică, București, 1983
- Coșeriu, Eugen, *Sincronie, diacronie și istorie, Problema schimbării lingvistice*, Editura Științifică și enciclopedică, București, 1997
- Dimitriu, Corneliu, *Morfologia*, Editura Institutul European, Iași, 1999
- Franga, Liviu, *Suferințele limbii române actuale*, în revista *Observator cultural*, 2020
- Gane, N., *Nuvele*, Editura de Stat pentru literatură și artă, București, 1959
- Guțu, Romalo, Valeria, *Corectitudine și greșeală*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1972
- Iordan, Iorgu, Robu, Vladimir, *Limba română contemporană*, Editura didactică și pedagogică, București, 1978
- Kandinski, Vasili, *Spiritualul în artă*, Editura Meridiane, București, 1994
- Petrescu, Camil, *Teze și antiteze, Eseuri*, Editura Minerva, București, 1971